

Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 102

Tallinn, Toompea, videosild

Esmaspäev, 14. juuni 2021

Algus 11.15, lõpp 12.20

Juhataja: Jaanus Karilaid (esimees)

Protokollija: Gretchen-Annette Mägi (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast

Komisjoni ametnikud: Raini Laide (nõunik-sekretariaadijuhataja), Linnar Liivamägi (nõunik), Carina Rikart (nõunik)

Puudus: Anti Poolamets

Külalised: justiitsminister Maris Lauri, justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse juhataja Vaike Murumets ning sama talituse nõunikud Kristiina Koll ja Kaidi Urgas (2. päevakorrapunkt); Erakond Eestimaa Rohelised kaasjuht, esinaine Züleyxa Izmailova (3. päevakorrapunkt); Markus Kärner ja karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Merit Bobrõšev, Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi nõunik Tim Kolk, Eesti Advokatuuri esindaja vandeadvokaat Elmer Muna, Harju maakohtu esimees Astrid Asi, Riigi peaprokurör Andres Parmas, ja juhtiv riigiprokurör Taavi Pern, siseministeeriumi esindaja Rando Käsper, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu juriidilise üksuse direktor Kristiina Maasik, ja jurist Keilin Tammepärg (4. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse (digitaalse sisu, tarbijalemüügi ning muudetud tarbija õiguste direktiivide ülevõtmine) eelnõu (404 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
3. Erakonna Eestimaa Rohelised kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks.“
4. Õiguskomisjoni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõu (392 SE) ettevalmistamine teiseks ja kolmandaks lugemiseks

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu õiguskomisjoni nädala (14.06.2021-18.06.2021) töökava

Komisjoni istung esmaspäev, 14.06.2021 kell 11.15

1. Nädala töökava kinnitamine

2. Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse (digitaalse sisu, tarbijalemüügi ning muudetud tarbija õiguste direktiivide ülevõtmine) eelnõu (404 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks
3. Erakonna Eestimaa Rohelised kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks.“.
4. Õiguskomisjoni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõu (392 SE) ettevalmistamine teiseks ja kolmandaks lugemiseks

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2. Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseaduse muutmise seaduse (digitaalse sisu, tarbijalemüügi ning muudetud tarbija õiguste direktiivide ülevõtmine) eelnõu (404 SE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks

Maris Lauri sõnas, et eelnõu eesmärgiks on võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/770 digisisu üleandmise ja digiteenuste osutamise lepingute teatavate aspektide kohta (edaspidi digitaalse sisu direktiiv või DCD); Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2019/771 kaupade müügilepingute teatavate aspektide kohta, millega muudetakse määrust (EL) 2017/2394 ja direktiivi 2009/22/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/44/EÜ (edaspidi uus tarbijale müügi direktiiv või SGD), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2019/2161, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 98/6/EÜ, 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL, et ajakohastada liidu tarbijakaitse norme ja tagada paremini nende täitmine (edaspidi moderniseerimise direktiiv), tarbija õiguste direktiivi 2011/83/EL muutmist puudutav osa.

M. Lauri lausus, et Digitaalse sisu direktiiv reguleerib ettevõtja ja tarbija vahelisi tasulisi lepinguid, millega antakse tarbijale üle digitaalne sisu või osutatakse digitaalset teenust. Digitaalseks sisuks või teenuseks on näiteks tarkvara, nutitelefonide rakendused, arvutimängud, e-raamatud, video- ja muusikafailid, voogedastusteenused, pilvelahendused, sotsiaalmeedia jne. Digitaalse sisu lepingutega seonduv on praegu EL õiguses väga vähesel määral reguleeritud ja seetõttu on tarbija õigused digitaalse sisu tarbimisel vähem kaitstud kui asja ostmisel. Eelnõuga luuakse digitaalse sisu üleandmise ja digitaalse teenuse osutamise lepingu mõiste ning täiendatakse VÕS-i eraldi jaoga, mis neid lepinguid reguleerib. Need reeglid kohalduvad koos konkreetse lepinguliigi jaoks ette nähtud reeglitega, näiteks digitaalse sisu müügi korral koos müügilepingute reeglitega, digitaalse teenuse osutamisel töövõtuna koos töövõtulepingute reeglitega. Digitaalse sisu või teenuse eest raha maksmisega käsitletakse võrdväärseks ka olukorda, kus tarbija esitab ettevõtjale enda isikuandmeid. See on turul levinud ärimudel, kus ettevõtja kasutab tarbija isikuandmeid näiteks selleks, et tarbijale tulevikus suunatud reklaami ja pakkumisi saata või enda teenuseid tarbijate eelistusi silmas pidades parandada ja edasi arendada. Eelnõuga soovitakse anda tarbijale sellistes olukordades ka lepinguõiguslik kaitse.

M. Lauri sõnas, et eelnõuga nähakse ette seadusest tulenevad kriteeriumid, millele peab digitaalne sisu või teenus vastama. Pooltel on võimalik vastavusnõudeid ka lepinguliselt reguleerida. Aga kui seejuures kaldutakse kõrvale seaduses sätestatust, tuleb tarbijat sellest lepingu sõlmimise ajal teavitada ning tarbija peab lepingu sõlmimise ajal sellise kõrvalekaldumisega sõnaselgelt ja eraldi nõustuma. Eelnõuga sätestatakse ettevõtja vastutus, kui digitaalsel sisul on mingi puudus, näiteks kui internetist alla laaditud muusikafail ei hakka

tarbija seadmes mängima või mõni nutirakendus lõpetab töötamise. Digitaalse sisu või digitaalse teenuse ühekordse üleandmise või osutamise korral (nt mõne arvutiprogrammi ostmisel) vastutab ettevõtja puuduse eest, mis oli olemas digitaalse sisu või teenuse üleandmisel või osutamisel ja mis ilmneb kahe aasta jooksul pärast digitaalse sisu üleandmist või digitaalse teenuse osutamist. Digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral (nt voogedastusteenused) vastutab ettevõtja kogu lepingu kestel ilmnevate puuduste eest. M. Lauri sõnas, et nähakse ette tarbija kasuks ümber pööratud tõendamiskoormis. Kui puudus ilmneb ühe aasta jooksul digitaalse sisu üleandmisest või teenuse osutamisest, eeldatakse, et see oli olemas digitaalse sisu üleandmise või teenuse osutamise ajal. Digitaalse sisu või teenuse kestva üleandmise või osutamise korral eeldatakse seda kogu lepingu kestel. Eelnõuga reguleeritakse õiguskaitselahendusi, mida tarbijal on võimalik kasutada digitaalse sisu üleandmise või lepingutingimustele mittevastavuse korral. Eelnõuga täpsustatakse olemasolevaid reegleid, mh digitaalse elemendiga asjade eripärade tõttu. Seejuures sätestatakse, millisel juhul on tegemist digitaalse elemendiga asjaga ning millisel juhul loetakse selline digitaalne sisu või teenus müügilepingu osaks, millega kaasneb ka müüja vastutus selle eest. Digitaalne element on mingisugune ese, mille sees on digitaalne sisu või mis pakub digitaalset teenust. Täpsustatakse ning harmoneeritakse asja lepingutingimustele vastavuse reegleid ning tuuakse sarnaselt digitaalse sisu ja teenuste lepingutele välja nõuded asja funktsionaalsuse, ühilduvuse ja koostalitlusvõime kohta. Sarnaselt digitaalse sisu üleandmise ja teenuse osutamise lepingutele reguleeritakse ettevõtja kohustusi digitaalse elemendiga asju uuendada. Müüja vastutuse reeglid jäävad suuresti samaks, st endiselt kehtib üldine kahe aasta reegel. Sarnaselt digitaalse sisu direktiivist tulenevatele muudatustele, laiendatakse ka väljapool ärruume sõlmitud lepingute ja sidevahendi abil sõlmitud lepingute reeglite kohaldumist olukordadele, kus tarbija esitab digitaalse sisu või digitaalse teenuse saamiseks ettevõtjale enda isikuandmeid. Näiteks kohustatakse nüüd ettevõtjat teavitama tarbijat digitaalse sisu, teenuse ja digitaalse elemendiga asja korral nii selle funktsionaalsusest, ühilduvusest kui ka koostalitlusvõimest. Samuti täpsustatakse ettevõtja suhtlusvahendeid puudutavat teavet. Eelnõuga luuakse täiendavad teavitamiskohustused internetipõhistele kauplemiskohtadele, mis võimaldavad tarbijatel sidevahendi abil lepinguid sõlmida. Tulevikus tuleb internetipõhise kauplemiskoha pidajal teavitada tarbijat näiteks sellest, kas isik, kellega ta lepingu sõlmib, on ettevõtja või tarbija, kuna sellest sõltub EL tarbijakaitsereeglite kohaldumine. Samuti tuleb anda tarbijale infot pakkumiste järjestuse parameetrite kohta ning asjakohasel juhul ka kauplemiskoha pidaja ja ettevõtja vaheliste kohustuste jaotuse kohta. M. Lauri sõnas, et eelnõu on mahukas ja see katab teatud mõttes üsna uut teemat. Tarbijate jaoks, kes hetkel ei ole väga kaitstud, on oluline, et reeglid muutuksid erinevate riikide vahel ühtseteks ja oleksid arusaadavad.

Tarmo Kruusimäe küsis, kui palju jäädakse antud eelnõuga Euroopa poolt ette antud raamidesse ja kui palju on lisatud juurde uusi termineid ja muud seesugust Eesti enda poolt.

Maris Lauri vastas, et piirangud on Euroopa Liidu poolt üsna täpselt ette antud ja isetegevuseks palju ruumi ei jäänud.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 15.09.2021 (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2.2. Määrata ettekandjaks Tarmo Kruusimäe (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe,

Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2.3. Teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

2.4. Teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtjaks 29.09.2021 16:00 (konsensus: Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Jaanus Karilaid, Uno Kaskpeit, Tarmo Kruusimäe, Heljo Pikhof, Urve Tiidus, Vilja Toomast).

3. Erakonna Eestimaa Rohelised kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks.“

Züleyxa Izmailova lausus, et antud kollektiivne pöördumine „Petitsioon perekonnaseaduse muutmiseks“ on Eesti ajaloo enim toetatud algatus. Enam kui 35 805 inimest on andnud oma allkirja, et vabastada abielu mõiste soolisest piirangust selliselt, et edaspidi oleks abielu mõiste seaduses sätestatud kahe täiskasvanud inimese liiduna sõltumata nende soost. Z. Izmailova sõnas, et kogutud allkirjade hulk näitab, et Eesti inimestele on perede võrdne kohtlemine väga oluline. Eesti põhiseaduse kohaselt on kõigil Eesti peredel õigus võrdsele kohtlemisele, kuid perekonnaseadus piirab selle õiguse teostamist olulisel määral. Paljud pered on seetõttu vajaliku juriidilise kaitseta.

Z. Izmailova lausus, et 2017. aastal USA osariigis tehtud uuring näitas, et abielu võrduse kehtestamisega langes selles osariigis keskkooli noorte enesetapukatsete arv keskmiselt 7%. Uuringu kohaselt langes enesetapukatsete arv lesbi, gei ja bi-seksuaalsete õpilaste seas lausa 14%. Z. Izmailova sõnas, et Eesti noorte seas kasvav depressiooni ja enesetapukatsete hulk on alarmeeriv ja vajab kohest reageerimist, et kõik inimesed tunneksid end väärtustatud ühiskonnaliikmetena. Eesti põhiseaduse § 27 sätestab, et perekond rahva püsimise ja kasvamise ning ühiskonna alusena on riigi kaitse all. Eesti põhiseaduse § 12 sätestab selgelt, et kõik on seaduse ees võrdsed ja kedagi ei tohi diskrimineerida. Eesti inimeste heaolu ja ühiskonna sidusust silmas pidades on oluline, et kõigi perede põhiseaduslik õigus võrdsele kohtlemisele oleks tagatud. Petitsiooni esitajaid on lootusrikkad, et suuremale osale tänasest Riigikogust on samuti oluline, et kõik pered oleksid väärtustatud ja seaduse ees võrdselt koheldud. Petitsiooni eesmärk on, et inimeste jaoks oleks tagatud põhiseaduslikkusest tulenev õigus võrdsele kohtlemisele. Uuringud näitavad, et viimasel ajal on toetus kooseluseadusele ja abielu võrdsusele kasvanud. Z. Izmailova lausus, et vähemalt kolm Riigikogu parteid on sõlminud kokkuleppe, et vähemalt 25 000 kodaniku allkirjaga rahvaalgatus väärib saatmist Riigikogu liikmete ette lõpphääletusele. Z. Izmailova sõnas, et see oleks positiivne sõnum, kui õiguskomisjon teeks ettepaneku saata petitsioon eelnõuna Riigikogu ette.

Heljo Pikhof küsis, kas petitsiooni algatajate eesmärk on, et petitsiooni üle hääletataks Riigikogu täiskogu.

Züleyxa Izmailova vastas, et see on petitsiooni algatajate eesmärk. Petitsiooni algatajad on seisukohal, et Riigikogu liikmetel peab olema võimalus anda märku, kas nad soovivad võrdsemat ühiskonda.

Jaanus Karilaid sõnas, et kõik õiguskomisjoni liikmed võiksid viia antud debati oma fraktsioonidesse. Fraktsioonid võiksid kujundada petitsiooni suhtes kirjaliku seisukoha 1. novembriks 2021 ja saata seisukohad õiguskomisjonile. J. Karilaid sõnas, et poliitilise koosmeele saavutamine on ühiskonna jaoks väga mõistlik. Fraktsioonide seisukohta ei ole

selles olulises küsimuses varem taotletud. J. Karilaid lausus, et siis on olemas viie Riigikogu erakonna ametlikud seisukohad antud küsimuses ja on võimalik selle teemaga edasi liikuda.

Heljo Pikhof küsis, et kui valdav osa Riigikogu liikmeid nõustuvad petitsiooniga, siis kas tuleks petitsiooni alusel koostada eelnõu. H. Pikhof küsis, kuidas eelnõu koostamine välja nägema hakkaks ja kas õiguskomisjon oleks selle eestvedajaks.

Jaanus Karilaid lausus, et seadus on andnud mitmeid lahenduskäike ja kõigepealt on tarvis selgitada välja parlamendi ühisosa antud küsimuses. Lisaks on võimalus paluda ka parlamendivälistel erakondadel oma seisukoht kujundada.

Züleyxa Izmailova sõnas, et teada on juba vähemalt kolme Riigikogus esindatud erakonna seisukoht antud küsimuses. Z. Izmailova küsis, et kui suure mandaadiga peaks olema rahvaalgatus, et see jõuaks Riigikogus hääletusele.

Linnar Liivamägi vastas, et Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) kohaselt kollektiivse pöördumise vormis rahvaalgatusi täiskogus üldse ei hääletata. On üllatav, et petitsiooni koostajad seda ei tea. Kollektiivse pöördumise menetlemist reguleerivad RKKTS §-d 152¹² ja § 152¹³, mille kohaselt on otsustuspädevus valdkonna komisjonil. Komisjon võib pöördumist menetledes valida järgmiste variantide vahel: a) algatada eelnõu või olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu; b) korraldada avalik istung; c) edastada ettepanek pädevale institutsioonile seisukoha võtmiseks ja lahendamiseks; d) edastada ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks, kujundatud seisukohast teavitatakse ka komisjoni; e) esitatud ettepanek tagasi lükata või f) lahendada pöördumises püstitatud probleem muul viisil. L. Liivamägi lausus, et teemaga edasiliikumiseks tuleb kõigepealt saada fraktsioonidelt kirjalik sisend, et välja selgitada, millist seadusejärgset reageerimist petitsioonile toetatakse. Võimalik on, et toetatakse eelnõu koostamist, aga samas juba on Riigikogu menetluses analoogse teemaga Riigikogu liikme Imre Sooääre koostatud eelnõu. Komisjon ei saa siin suvaliselt otsustada, vaid peab juhinduma seaduse nõuetest. Ühtlasi tähendab see, et parlament ei saa võtta olemasoleval kujul esitatud petitsiooni ja viia seda Riigikogu täiskogu ette hääletamisele.

Heljo Pikhof sõnas, et petitsiooni algatajatele on ülioluline saada erinevate fraktsioonide tagasisidet antud küsimuses ja tarvis on jõuda lahenduseni. H. Pikhof lausus, et õiguskomisjonil on ka võimalik iseseisvalt algatada eelnõu. H. Pikhof sõnas, et siis, kui jõutakse eelnõu koostamisele lähemale, tuleks teha õiguskomisjonis istung ja kutsuda komisjoni istungile ka vastavad huvigrupid ja teadlased.

4. Õiguskomisjoni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõu (392 SE) ettevalmistamine teiseks ja kolmandaks lugemiseks

Jaanus Karilaid sõnas, et Carina Rikart tutvustab muudatusettepanekut nr 1 ja seejärel toimub edasine arutelu sideandmete säilitamise teema üle, milles antud eelnõus kokku ei lepitud ja mille juurde võiks tagasi tulla 2021. aasta sügisel.

Muudatusettepanek nr 1

Eelnõu teksti muuta ja sõnastada järgmiselt:

„(2) Uurimisasutus võib teha prokuratuuri taotlusel ja eeluurimiskohtuniku loal kohtueelses menetluses või kohtu loal kohtumenetluses päringu elektroonilise side ettevõtjale elektroonilise side seaduse § 111¹ lõigetes 2 ja 3 loetletud andmete kohta, mida ei ole nimetatud käesoleva paragrahvi lõikes 1.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 ettenähtud päringu võib teha, kui tegemist on käesoleva seadustiku § 126² lõikes 2 nimetatud kuriteoga ning kui see on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks. Loetelus nimetamata kuritegude korral on sideandmete päring lubatud siis, kui see on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks ning seda õigustab kuriteo raskus ja laad ning kui päringuga ei riivata põhjendamatult isikuõigusi.

(4) Sideandmete päringu loas märgitakse:

- 1) andmed, mida päringuga on lubatud koguda;
- 2) andmete kogumise põhjendus;
- 3) ajavahemik, mille kohta andmeid on lubatud koguda.

(5) Eeluurimiskohtuniku määrus ja kohtumäärus prokuratuuri taotluse lahendamise kohta võib olla koostatud prokuratuuri taotlusel pealdisena.

(6) Edasilükkamatul juhul, kui eeluurimiskohtuniku või kohtu loa vormistamine ei ole õigel ajal võimalik, võib käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud päringu teha prokuratuuri loa alusel, mis on antud taasesitamist võimaldaval viisil ning mis sisaldab vähemalt käesoleva paragrahvi lõike 4 punktides 1 ja 3 sätestatud andmeid. Sellisel juhul tuleb päringu tegemisele järgneva esimese tööpäeva jooksul esitada kohtule põhjendatud taotlus päringu lubatavaks tunnistamiseks. Eeluurimiskohtunik otsustab päringu lubatavaks tunnistamise määrusega, mis võib olla koostatud pealdisena prokuratuuri taotlusel.“

Carina Rikart lausus, et muudatusettepanek valmis koostöös komisjonis kaasatud osapooltega, kelleks olid Justiitsministeerium, Eesti Advokatuur, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit, Harju Maakohus, Pärnu Maakohus, Riigikohus, Riigiprokuratuur ja Siseministeerium. Täpsemad selgitused on muudatusettepanekute loetelus.

C. Rikart sõnas, et lahtiseks jäi muudatusettepaneku lõige 3 ja küsimus oli selles, kas kaaluda veel alternatiivset sõnastust, mille pakkus eelmisel istungi välja Siseministeerium. Algses eelnõus oli mõte, et kui kuritegu on oma olemuselt raske, siis kohus ja prokuratuur iga kord kaaluvad, et kas sideandmete päringud on lubatud. C. Rikart lausus, et seega olid algses eelnõus sideandmete päringud lubatud kõikide kuritegude puhul, kui seda õigustas nende raskus ja laad ning see on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks. Antud muudatusettepanekuga muudetakse lõike 3 sõnastust selliselt, et prokuratuuri taotlusel ja kohtu loal võib päringu elektroonilise side ettevõtjale teha elektroonilise side seaduse (ESS) § 111¹ lõigetes 2 ja 3 loetletud andmete kohta üldjuhul vaid siis, kui tegemist on kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 126² lõikes 2 nimetatud kuriteoga ning kui see on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks. KrMS § 126² lõige 2 loetleb karistusseadustiku kuriteo koosseisud ehk tegemist on kuritegu, mille puhul võib nn jälitustoiminguid teostada. Seega on need niivõrd rasked kuriteod, et nende menetlemisel on lubatud põhiõigusi enim riivavate jälitustoimingute teostamine. Samuti on põhjendatud lubada samade kuritegude korral ka sideandmete päringud ESS § 111¹ lõigetes 2 ja 3 loetletud andmete kohta.

Muudatusega on tagatud, et kohtule ei panda KrMS § 126² lõikes 2 loetletud kuritegude korral kohustust hinnata igakordselt kuriteo raskust ja laadi, mis annaks kohtule sätte sisustamisel

liialt laia tõlgendamisruumi ning võiks põhjustada olulist menetluspraktika lahknemist kohtute lõikes. Samuti ei ole see menetluse seisukohast ökonoomne kui prokuratuur ja kohus peavad iga kord kuriteo raskust ja laadi hindama nn jälituskataloogis olevate kuritegude puhul.

Samas on jäetud lõike 3 teises lauses alles paindlikkus, mis arvestab vajadust teostada päringuid ka kuritegude puhul, mille kindlapiirilise kuritegude kataloog KrMS § 126² lõikes 2 välistaks. Siseministeerium juhtis ka tähelepanu sellele, et on kuritegusid, mida saabki lahendada ainult sideandmete päringuid tehes ning sellest tulenevalt on ka seletuskirja täiendatud. Samuti on võimalik sideandmete päringuid teha juhul, kui kuritegu ei ole küll loetletud KrMS § 126² lõikes 2, kuid mille raskus või toimepanemise asjaolud õigustavad sideandmete kasutamist, kui see on vältimatult vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks ning kui päringuga ei riivata põhjendamatult isikuõigusi.

C. Rikart sõnas, et komisjoni 10.06 istungil jäi lahti ka muudatusettepaneku neljanda lõike sissejuhatav lauseosa. C. Rikart lausus, et ettepaneku kohaselt täiendatakse KrMS § 90¹ uue lõikega 4, mille kohaselt ja sissejuhatavas lauseosas on kokkuvõtlikult öeldud, et sideandmete päringu loas (millega antakse ESS § 111 lõigetes 2 ja 3 loetletud andmete kohta päringu tegemiseks kohtu luba) peavad sisalduma: 1) andmed, mida päringuga on lubatud koguda; 2) andmete kogumise põhjendus; 3) ajavahemik, mille kohta andmeid on lubatud koguda. Need andmed peavad kajastuma nii prokuratuuri taotluses, kui hiljem kohtu määrukses lubade andmisel.

Vilja Toomast sõnas, et toetab muudatusettepanekut, kuigi eelistas eelnõu esialgset teksti.

Õiguskomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT

Ettepaneku poolt oli 7, vastu oli 0, erapooletuid oli 0

Poolt: Jaanus Karilaid, Urve Tiidus, Heljo Pikhof, Uno Kaskpeit, Marek Jürgenson, Sulev Kannimäe, Vilja Toomast.

Jaanus Karilaid palus asjaosaliste kommentaare sideandmete säilitamise teemal.

Keilin Tammepärg lausus, et Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit on valmis tuleval sügisel panustama sideandmete säilitamise aluste leidmisesse. K. Tammepärg sõnas, et tegelema peaks ka elektroonilise side seaduse § 111¹ lõikega 11. K. Tammepärg nentis, et paljude asutustel on õigus sideandmeid saada ja nüüd lisanduvad veel turujärelevalve asutused. K. Tammepärg sõnas, et tegelema peaks ka elektroonilise side seaduse § 114¹ sätestatuga (sideandmete päringud tsiviilkohtumenetluses). IP-aadresside maht on suur, päringuid tehakse palju ja see on ettevõtete jaoks koormav.

Markus Kärner sõnas, et antud teemaga tuleb kindlasti edasi tegeleda. Säilitamisküsimust ei olnud võimalik nii väikese ajaraami jooksul ära lahendada. M. Kärner lausus, et kõige lihtsam oleks öelda, et sideandmeid ei säilitatagi, keegi ei saa nendele ligi ning Euroopa Liidu õigusega tõenäoliselt probleeme ei tekiks. M. Kärner sõnas, et teatud kontekstis võiks sattuda Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuollu, kui ei suudeta tagada tõhusaid menetlusi. Teada on vaja, kuhu piirid tõmmata, et üle ei reageeritaks Euroopa Kohtu lahendite põhjal. M. Kärner sõnas, et piiri tõmbamine ongi peamine raskuskoht. M. Kärner lausus, et pea iga kuu on diskussioonid juristidega selle üle,

kuidas mõista viimaseid Euroopa Kohtu lahendeid. M. Kärner juhtis tähelepanu sellele, et Euroopa Liit on vastu võtnud üht e-privatsuse määrust, mis tühistaks antud direktiivi, millest hetkel räägitakse ja selles määruuses on sees üldsõnaline viide säilitamisele. Euroopa Liit on ise vastu võtnud näiteks turukuritarvituse määruse, kus Euroopa Liit kutsub liikmesriike üles tagama ligipääsu sideandmetele muu hulgas turukuritarvituste juhtumite uurimiseks.

Turukuritarvituste juhtumid on Euroopa Liidu õiguse kontekstis haldusõigusrikkumised. M. Kärner sõnas, et käesoleva nädala lõpus peaks välja tulema Riigikohtu kodulehe andmetel otsus selles asjas, milles viimane eelotsus tehti ja justiitsministeerium vaatab ka sealt järgmisi suuniseid.

Astrid Asi lausus, et sideettevõtjate poolt vaadatuna ei ole ilmselt võimalik selline lahendus, kus andmeid üldse ei säilitata või säilitatakse andmeid sihitult vaid mingiks perioodiks. A. Asi lausus, et talle teadaolevalt on andmete säilitamine vajalik vähemalt mingis osas ja mingiks ajaks sideettevõtjate põhitegevuseks ehk selleks, et nad saaksid esitada arveid. Arvete esitamiseks peavad sideettevõtjad teadma, millises mahus on kasutatud internetiühendust ja muud sellist. A. Asi lausus, et talle tundub, et küsimus saaks olla pigem selles, et kui kauaks sideettevõtjad andmeid säilitada võivad ja kui kauaks neil andmeid vaja on arvete esitamiseks. A. Asi sõnas, et teine küsimus saab olla selles, kes andmetele ligi pääsevad.

Tim Kolk sõnas, et eelnõu on põhimõtteliselt hea. Meeldiv on, et mõiste „raske kuritegu“ sai konkreetsema sisu. T. Kolki hinnangul, kui vaadata eelnõu kitsalt kriminaalmenetluse seisukohast, ei piisa eelnõus selleks, et sideandmete päringute lube oleks võimalik uuesti õiguspäraselt andma hakata. T. Kolk sõnas, et samuti ei piisa eelnõust selleks, et nende sideandmete alusel kogutud informatsiooni saaks uuesti hakata kasutama kriminaalmenetluses õiguspärase tõendina. T. Kolk lausus, et sideandmete säilitamist reguleeriv elektroonilise side seaduse § 111¹ on endiselt vastuolus direktiivi 2002/58/EÜ art 15 lõikega 1 ja see loob tulemuseks selle, et siis, kui prokuratuur uue seaduse alusel esitab nüüd kohtule taotluse või soovib ise erakorraliselt luba anda, siis peab prokuratuur või kohus jätma elektroonilise side seaduse § 111¹ kohaldamata. T. Kolk lausus, et see tähendab omakorda seda, et prokuratuuril ega kohtul ei ole võimalik tugineda sellele, et on olemas mingid õiguspäraselt säilitatud andmed. Eraellu sekkumine ei ole sellisel juhul toimunud õiguspäraselt, kuid lube anda ja päringuid teha võib vaid õiguspäraselt säilitatud andmete kasutamiseks. T. Kolk sõnas, et seda on öeldud Eesti eelotsuse taotluse kohta tehtud Euroopa Kohtu lahendis. Tulemus on see, et prokuratuur peab sellises olukorras loobuma taotluse esitamisest või kohus peab sellises olukorras jätma taotluse rahuldamata.

T. Kolk lausus, et olemas on nii öelda ärilisel eesmärgil säilitatavad andmed. T. Kolk sõnas, et leiab, et neid andmeid, mida säilitatakse säilitamise kohustuse alusel ja neid andmeid, mida säilitatakse tavapärase äritegevuse ajamiseks, ei eristata. T. Kolk lausus, et sisuliselt on ka säilitamiskohuse alusel täna säilitatavad andmed äri. T. Kolk sõnas, et tema eesmärk oli saavutada ka viimases etapis see, et kriminaalmenetluse huvides saaks küsida andmeid sellest samast üldisest kogust, mida säilitatakse nagu nii äritegevuse huvides. T. Kolk nentis, et vastav paragrahv peaks seaduses eksisteerima.

T. Kolk sõnas, et tema hinnangul on lahendus olukorrale käesoleva eelnõuga osaliselt leitud, kuid kindlasti peab eelmainitud probleemidega edasi tegelema, sest tema hinnangul ei saa hetkel antud eelnõu seadusena jõustumisel selle alusel edasi õiguspäraselt toimida. T. Kolk lausus, et elektroonilise side seaduse § 114¹ ja tsiviilkohtumenetluse käigus küsitavate IP-aadresside andmete suhtes võib, kuid ei pruugi, esineda sama vastuolu Euroopa Liidu õigusega. IP- aadresse tuleb säilitada justkui avaliku korra huvides, kuid see on arutelu koht.

Markus Kärner täpsustas, et antud osas on ta eriarvamusel. M. Kärner sõnas, et ei ole lõpuni veendunud, et Euroopa Liidu õigus nõuab, et säilitamiskohustuse kohaldamata jätmine selles kontekstis toob kaasa tõendi mittelubatavuse. M. Kärner sõnas, et pigem seda Euroopa Kohtu praktikast ei tulene. M. Kärner lausus ka, et ta ei ole veendunud, et kohus peaks sellisel kujul kohaldamata jätma säilitamiskohustuse sätte ja näeb, et see praegusel juhul ei mõjuta tõendi lubatavust.

Rando Käsper lausus, et siseministeeriumi hinnangul tundub lahendus, mis puudutab sideandmete säilitamist ja isikulist piiramist, pigem ebarealistlik. R. Käsper sõnas, et sideandmeid kasutatakse ka julgeolekualaseks tegevuseks. R. Käsper viitas Euroopa Liidu aluslepingule, mis ütleb, et Euroopa Liidu õigus ei reguleeri julgeolekut. Tekib küsimus, et kui julgeoleku kaalutlustel ei lubata sideandmeid säilitada, siis kas see on Euroopa Liidu õiguse liigne mõju Eesti riiklikule õigusele. R. Käsper sõnas, et julgeolekuasutuste ja politsei tegevus toimub reeglina tagantjärgi ja reageeritakse juba juhtunule. R. Käsper nõustus, et mingis mõttes võiks üle vaadata selle, millised asutused ja millistel eesmärkidel saavad hetkel sideandmeid kasutada. R. Käsper sõnas, et krüpteeritud on igasugused suhtlusrakendused ja hetkel pannakse piirangud peale õiguskaitseasutustele kasutada sideandmeid. Kuritegevus on mitu sammu ees, kuritegevuses kasutatakse selliseid suhtlusvahendeid, millest paljud ei ole kuulnudki ja nendesse sisse saada on keeruline. R. Käsper sõnas, et mõelda võiks sellele, millised võiksid olla proportsionaalsed viisid kuritegevusega kaasas käimiseks ja selle vastaseks võitluseks.

Jaanus Karilaid lausus, et antud probleemistiku juure naaseb õiguskomisjon tuleval sügisel.

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaanus Karilaid
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Gretchen-Annette Mägi
protokollija